

**Farg'ona
Politehnika
Instituti**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI
FARG‘ONA POLITEXNIKA INSTITUTI**

**“TEXNOLOGIK JARAYONLARNI AVTOMATLASHTIRISH
TIZIMLARINI ISHLAB CHIQRISHNING
RIVOJLANISHDAGI O‘RNI VA VAZIFALARI”**

RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY ANJUMANI

2021 yil 22-23 oktabr

Ferghana Polytechnic Institute

Iqtisodiyotda axborotlashtirilgan axborot tizimlarining o‘rni	249
<i>Yormatov I.T.</i>	249
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o‘tishning dolzarb masalalari	251
<i>Qudbiyev N.T.</i>	251
National economy in agriculture.....	254
<i>Musurmonov T.A., Tilovova G.</i>	254
Raqamli iqtisodiyot sharoitida avtomatlashtirilgan ishlab chiqarishni tashkil etish masalalari	256
<i>Yuldasheva N.A.</i>	256
Маҳаллий бюджетлар харажатларидан самарали фойдаланишни таъминлаш омили.....	257
<i>Исмоилова С.Я.</i>	257
Investments in the agricultural development and their economic implementation	259
<i>Sherdanov R.A., Tilovova G.</i>	259
Modern automated information systems in the economy as an important factor innovative development	261
<i>Rustamova M.</i>	261
Qurilish mexanikasi fanining rivojlanish tarixi	262
<i>Jo‘lanov I.O.</i>	262
Многокомпонентный бетон с микрокремнеземом и модифицированным гидрофобизатором	265
¹ Цой В.М., ² Тургаев Ж.А., ³ Абдуллаева Д.Ф.	265
Photomod рақамли фотограмметрик тизим ва унинг ишлаш принципи	268
<i>Мирзакаримова Г.М., Муродилов Х.Т.</i>	268
Teaching arcgis program as an achievement of technical sciences	272
<i>Aduhalilov B.K., Murodilov X.T.</i>	272
Измерение абсолютные значения сечений многофотонной ионизации щелочных атомов.....	274
<i>Турсунов М.А, Алимова З.А, Курбонов Ш.М.</i>	274
Разработка аппаратного и программного обеспечения для повышения эффективности шелководства с применением средств микроконтроллерной техники.....	278
<i>Найдаров А.Х., Иземетов С.Б.</i>	278
Investitsion iqlim va ishbilarmonlik muhitini yanada yaxshilashda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanish – davr talabi	280
<i>Alixonov E.J.</i>	280
На примере утепления жилого здания негативные последствия внедрения энергосберегающих технологий в жилищном строительстве.....	282
<i>Ходжиматова Г.Д.</i>	282

ma'lumotlar bilan ta'minlanishlari hamda moliyaviy, huquqiy va siyosiy jihatdan qo'llab-quvvatlanishga erishishlari lozim. Shuning uchun ham bilimlarga asoslangan raqamli iqtisodiyotda innovatsion yoki yaratuvchanlik infratuzilmasi juda katta ahamiyatga ega bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. R.H. Ayupov, G.R. Boltaboeva. Raqamli iqtisodiyot asoslari. Darslik. T.: TMI, 2020, 575 bet
2. Цифровизация белорусской экономики в современных условиях глобализации / Г. Г. Головенчик. – Минск : Изд. центр БГУ, 2019. – 257 с.

Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga o'tishning dolzarb masalalari

Qudbiyev N.T.

FarPI, Buxgalteriya hisobimutaxassisligi magistranti,

Kirish

Moliyaviy hisobot xalqaro standartlari (MHXS)ning ahamiyati butun dunyoda yil sayin oshib bormoqda. Lekin, buxgalteriya hisobini xalqaro darajada standartlashtirish jarayoni murakkab va buxgalteriya hisobi milliy standartlarining xilma-xilligi bilan bog'liq qator muammolarni hal etishni talab qiladi.

Ular hisob ob'ektlarini har xil baholash, hisobot ko'rsatkichlarini har xil aniqlanishini belgilaydi. Hattoki u yoki bu ob'ektni hisobga olishga yondashuvdagi bitta tafovut mazkur ob'ekt bilan bog'liq bo'lgan, boshqa ob'ektlardagi ko'rsatkichlarning farq qilishiga olib keladi.

Moliyaviy hisobotni tuzish va taqdim etish uchun korxonalar rahbariyati javobgar hisoblanadi. Shuningdek, korxonalar rahbariyati ham moliyaviy hisobotdagi axborotlardan manfaatdor bo'lib, ulardan rejalashtirish, qaror qabul qilish va nazorat qilish, majburiyatlarni bajarish jarayonida foydalanadilar.

Ilmiy- tadqiqot metodlari

Mamlakatimizda buxgalteriya hisobini tartibga soluvchi me'yoriy hujjatlardan №0-“Moliyaviy hisobotni tayyorlash va taqdim etish uchun kontseptual asos” nomli BHMSda ham moliyaviy hisobotning maqsadi, uning axborotlaridan foydalanuvchilar va ularning axborotga bo'lgan ehtiyojlari bayon qilingan. Lekin Respublikamizdagi buxgalteriya hisobiga oid me'yoriy hujjatlarda buxgalteriya hisobi moliyaviy va boshqaruv hisobiga bo'linmagan.

O'zbekistonda iqtisodiyotni modernizatsiyalash va mamlakat iqtisodiyotining jahon hamjamiyatiga uyg'unlashuvi sharoitida moliyaviy hisobotlar axborot ta'minotining sifatini rivojlantirish alohida ahamiyat kasb etmoqda. Moliyaviy hisobotlarning axborot ta'minoti va axborot imkoniyatlarini kengaytirish ularni xalqaro standartlarga muvofiqlashtirish yo'nalishida amalga oshirilmoqda. Xalqaro kontseptsiya va №0- “Moliyaviy hisobotni tayyorlash va taqdim etish uchun kontseptual asos” nomli BHMS qoidalarini qiyoslash shuni ko'rsatdiki, moliyaviy hisobot ko'rsatkichlarini shakllantirish hamda taqdim etishga mamlakatimizdagi va xalqaro amaliyotdagi yondashuvlar bir-birlaridan jiddiy farq qilmaydi.

1.1-jadval. Dastlabki moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari ³

MHXS (IAS)	Tushuntirishlar
1.	MHXS birinchi qo'llanishi
2.	Aktsizga asoslangan to'lov
3.	Biznesni birlashtirish
4.	Sug'urta shartnomalari
5.	Sotishga mo'ljallangan uzoq muddatli aktivlar va faoliyatni to'xtatilishi (tugatilishi)
6.	Foydali qazilmalar zaxirasini razvedka qilish va baholash
7.	Moliyaviy instrumentlar: ma'lumotni ochish
8.	Operatsion segmentlar

Xulosa qilib aytish mumkinki, moliyaviy hisobotni tayyorlash va taqdim etishning xalqaro kontseptsiyasi va O'zbekistonda belgilangan kontseptual asos o'rtasida hamda buxgalteriya hisobi bo'yicha xalqaro va milliy standartlar qoidalari o'rtasida jiddiy farqlar yo'q.

Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS) - bu MHXS bo'yicha qo'mita boshqaruvi tomonidan qabul qilingan standartlar va tushuntirishlar tizimidir.

MHXS (IAS – International Accounting Standards) MHXS bo'yicha qo'mita tomonidan 1973 yildan 2001 yilgacha ishlab chiqilgan standartlardir (1.1- jadval).

MHXS (IFRS – International Financial Reporting Standards) MHXS kengashi tomonidan 2001 yil apreldan boshlab ishlab chiqilgan va amaliyotda qo'llanilayotgan standartlardir (1.2-jadval).

1.2-jadval. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarining hozirgi tarkibi⁴

t/r	MHXS nomi
1.	Moliyaviy hisobotni taqdim etish
2.	Zaxiralar
7.	Asosiy vositalar harakati to'g'risidagi hisobot
8.	Hisob siyosati, buxgalteriya baholashdagi o'zgarishlar va xatolar
10.	Hisobot davri tugagandan keyingi holatlar
11.	Qurilishdagi shartnomalar
12.	Foyda solig'i
16.	Asosiy vositalar
17.	Ijara (arenda)
18.	Pul tushumi
19.	Ishchilarni rag'batlantirish
20.	Davlat subsidiyalari hisobi va davlat yordami to'g'risidagi ma'lumotlarni ochish
21.	Valyuta almashtirish kursining o'zgarishiga ta'sir
23.	Qarzlar bo'yicha xarajatlar
24.	Bog'liq tomonlar to'g'risidagi ma'lumotlarni ochish
26.	Pensiya rejasi bo'yicha hisob va hisobot
27.	Konsolidatsiyalashgan va alohida moliyaviy hisobot
28.	Assotsiatsiyalashgan korxonalarda investitsiyalar
29.	G iperinflyatsiyalashgan iqtisodiyotda moliyaviy hisobot
31.	Qo'shma tadbirkorlikda qatnashish
32.	Moliyaviy instrumentlar: ma'lumotlarni taqdim etish
33.	Aktsiyalar bo'yicha foyda
34.	Oraliq moliyaviy hisobot
36.	Aktivlarni qadrsizlanishi.

³ Jadval muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

⁴ Jadval muallif tomonidan ishlab chiqilgan.

37.	Rezervlar, shartli majburiyatlar va shartli aktivlar
38.	Nomoddiy aktivlar
39.	Moliyaviy instrumentlar: tan olish va baholash
40.	Investitsiyalashgan mulk
41.	Qishloq xo'jaligi

Bu modellar buxgalteriya hisobi va soliqqa tortish tizimi o'rtasidagi bog'liqlikni ifodalaydi.

Buxgalteriya hisobining modellarini ko'rib chiqishda ishlab chiqarishi va sanoati rivojlangan Gyermaniya, AQSH, Rossiya, Frantsiya, Yaponiya va Buyuk Britaniya mamlakatlarida buxgalteriya hisobini tashkil etishni ko'rib chiqish maqsadga muvofiqdir. Chunki, birinchidan, bu mamlakatlarda buxgalteriya hisobining tamoyillari bir-biridan farq qiladi. Ikkinchidan, buxgalteriya hisobi va hisoboti xalqaro standartlarining asosi yaratilgan va ular BHXS rivojlanishiga ta'sir qiladi. Uchinchidan esa, bu mamlakatlar tajribasi respublikamizda buxgalteriya hisobining shakllanishi va rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Natijalar

MHXS ning BHMS ga nisbatan ustunliklari: moliyaviy tahlilchilar va investorlar uchun moliyaviy hisobotning tushunarligi, taqqoslanishi, ma'lumotlarning shaffofligi, tahlil uchun xarajatlarni kamligi va hokazolar. Shuningdek, milliy buxgalterlarimiz uchun xalqaro tajribani o'rganish hamda BHMSlarini solishtirish imkonini beradi.

Respublikamizda buxgalteriya hisobini xalqaro standartlar asosida tashkil qilish va yuritish uchun tezda hal qilinadigan muammolar mavjud. Bizning fikrimizcha, bular quyidagilardan iborat:

1. Buxgalteriya hisobini MHXS asosida yuritishning huquqiy asosini yaratish maqsadida buxgalteriya hisobi bo'yicha me'yoriy-huquqiy hujjatlarga o'zgartirish va qo'shimchalar kiritish;
2. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlarini o'zbek va rus tilidagi rasmiy tarjimasini nashr qilish;
3. Faoliyat ko'rsatayotgan professor-o'qituvchi va buxgalterlarni qayta tayyorlash;
4. Moliyaviy hisobning xalqaro standartlari bo'yicha o'quv qo'llanmalar, darsliklar, elektron darsliklarni tayyorlash va chop etish.

Muhokamalar va xulosa

Buxgalteriya hisobini moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida yuritish va moliyaviy hisobotlarni tuzish, ulardagi ma'lumotlarning shaffofligini ta'minlaydi. Shu o'rinda bu omillar tadbirkorlik sub'ektiga va mamlakat iqtisodiyotiga qanchalar naf beradi, degan savol tug'ilishi mumkin. Ma'lumotlarning shaffofligi va ob'ektivligi investor va banklar tomonidan korxonalar faoliyatini rivojlantirishga sarmoya kiritish masalasini hal etishga yordam beradi. Mamlakat miqyosida esa, xorij investitsiyalarini to'g'ridan-to'g'ri jalb qilishga, buning natijasida ishlab chiqarishni kengayishiga, modernizatsiya qilinishiga, yangi ish o'rinlari yaratilishiga, davlat byudjetiga soliqlarning tushumini ko'payishiga, iqtisodiy o'sishning barqarorligini ta'minlanishiga katta hissa qo'shadi.

Xulosa qiladigan bo'lsak, respublikamizda buxgalteriya hisobini bosqichma-bosqich moliyaviy hisobotning halqaro standartlari asosida tashkil etish va moliyaviy hisobotlarni tuzish jahon integratsiyasiga yanada kengroq kirib borish imkoniyatini beradi. Bu esa Respublikamizda buxgalteriya hisobini isloh etish va modernizatsiya qilishning yangi bosqichi bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. MIRZIYOYEV Toshkent sh., 2017-yil 7-fevral, PF-4947-son. <https://lex.uz/docs/-3107036>.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. MIRZIYOYEV Toshkent sh., 2020-yil 24-fevral, PQ-4611-son. <https://lex.uz/docs/-4746047>.
3. O'zbekiston Respublikasining Prezidenti I. KARIMOV Toshkent sh., 2016-yil 13-aprel, O'RQ-404-son. <https://lex.uz/docs/-2931253>

National economy in agriculture

Musurmonov T.A., Tilovova G.

intern from Bannauer Moor Milchhof Germany,

senior teacher of the Chair of Languages at Tashkent State Agrarian University

The national economy is an economic activity in a particular country involving firms, businesses and the state. The national economy is the backbone of the country's independence. Because it ensures independence financially. The national economy means that the goods and services created in a given country, the accumulated material and immaterial wealth, belong to that country. Foreign-owned foreigners' capital, goods and labor also participate in the economy, but they are controlled and must not undermine national interests. [Samatov A.G. a.o. 2012, -S. 247].

Economics is an economic activity within the boundaries of a given country, drawing on national resources and traditions, and serving national interests. It is the material basis of national independence and essentially forms a macro-economy. Macroeconomic turnover is the flow of goods, services and money between the real and monetary policy sectors involving households, businesses and countries. As a result, real gross domestic product is created, distributed and used. Gross domestic product is the market value of all goods and services that have been created. According to A. Marshall, "the higher the amount of goods to be sold, the lower the price of the product so that it can find its customers".

When prices fall, the amount of goods in demand increases, and when prices rise. At the same time, there is no fixed connection between falling prices and increasing demand. "Important macroeconomic indicators that characterize the entire economy are gross national product (GNP), gross domestic product (GDP), net national product (NSP), national income (NI), labor force, unemployment, inflation, etc. [Xodiev B.Y. et al. 2017, -S. 415]. We support A. Marshall's view that economic development is necessary to further improve the quality of GDP and increase the number of products and their competitiveness.